

Det civile beredskab på kommunalt niveau

Tilbage til [forsiden](#).

Dette er et kort uddrag af kapitel 12 i bogen "Danmarks dybeste hemmelighed".

Læs om forskellen mellem det civile forsvar og det civile beredskab [her](#).

Efter 2. verdenskrig blev Statens Civile luftværns beredskab væsentlig indskrænket, men beredskaberne blev videreført i både kommunalt og statsligt regi.

For at tilpasse det civile værn til nye trusler blev der i 1949 vedtaget en ny lovⁱ vedrørende civilbeskyttelsen, som nu blev kaldt et civilforsvar.

Ansaret herfor blev fordelt mellem staten og kommunerne.

Mens politimesteren i hver politikreds skulle være civilforsvarschef, skulle der for hvert civilforsvarsområde – som var alle købstæder samt andre mindre, men vigtige byområder – nedsættes en civilforsvarskommission. I købstæderne blev borgmesteren formand, og uden for købstæderne blev sognerådsformanden formand.ⁱⁱ

Kommandomyndigheden inden for det statslige lokale civilforsvar blev delt, så politimesterenⁱⁱⁱ fik ansvar for evakuering, varsling, ledelse af de bedriftsværn, der befandt sig uden for civilforsvarsområderne samt af sogneværnene, udrømning i tilfælde af bombeskader, bevogtning samt meldetjenesten.

Civilforsvarskommissionens formand fik ansvar for ledelse af den kommunale hjælpetjeneste samt reservevandforsyningen, ledelse af bedriftsværnene i civilforsvarsområdet samt den til disse opgaver fornødne meldingstjeneste.^{iv}

Loven om det civile beredskab fra 1959 fastsatte, at kommunerne skulle yde bistand ved planlægningen eller gennemførelsen af foranstaltninger vedrørende det civile beredskab. Loven og den administrative praksis, der udviklede sig efter lovens ikrafttræden, præciserede dog ikke entydigt, hvilke områder af den kommunale og amtskommunale forvaltning forpligtelsen vedrørte, eller hvilke opgaver kommunalbestyrelserne skulle varetage.

Ved en ajourføring af civilforsvarsloven i 1962^v fik civilforsvaret til opgave også at stå til rådighed ved løsning af fredstidskatastrofer, og man ændrede en smule i grænsedragningen mellem politimestrene og kommunerne, idet opgaver, hvor den forsorgsmæssige karakter er fremherskende, blev flyttet til kommunerne.

For at undgå forvirring skulle politimesteren endvidere ikke længere benævnes civilforsvarschef^{vi}.

I 1980 erkendte Civilforsvarsstyrelsen, at kommunerne ikke var forberedte på deres opgaver inden for det civile beredskab.

I 1981 påbegyndtes derfor forarbejderne til en ændring af civilberedskabsloven med henblik på at afklare det uklare ansvar for kommunernes civile beredskab.

I den reviderede civilforsvarslov, der trådte i kraft 1. januar 1982, blev der således indført bestemmelser om, at kommunalbestyrelserne skulle lede hele det kommunale civilforsvar.

Det blev herunder fastsat, at kommunalbestyrelserne skulle udarbejde planer for det kommunale civilforsvars organisation og omfang.

I slutningen af 1984 fremsatte Indenrigsministeriet et forslag til ændring af civilberedskabsloven, hvori det nu blev gjort helt klart, at de enkelte ministeriers planlægningsansvar for det civile beredskab også omfattede en forpligtigelse til at fastsætte regler gældende for kommuner og amtskommuner. Tilsvarende skulle disse ikke blot som hidtil foreskrevet yde bistand ved gennemførelsen af fagministeriernes beredskabsforanstaltninger, men planlægge hver deres civile beredskab, navnlig inden for det tekniske og det sociale område (indkvartering mv.) i kommunen.

Planlægningen af det civile beredskab i kommunerne skulle i videst mulige omfang koordineres med kommunens civilforsvarsplan – og i amtskommunerne med sygehusplanerne.

Det var ikke forudsat, at det kommunale civile beredskab skulle have egentlige kommandocentraler, men i de ca. 100 kommuner, hvor civilforsvaret var forpligtet til at råde over en kommandocentral, blev det opfordret til at overveje, om der

kunne gøres plads til repræsentanter for kommunens øvrige forvaltningsafdelinger (Læs om de kommunale kommandocentraler [her](#)).

Som konsekvens af den ændrede sikkerhedspolitiske situation og den deraf følgende forøgede varslingsstid for et eventuelt angreb på Danmark, blev der vedtaget en beredskabslov i 1992^{vii}, der helt fjernede opdelingen af beredskabet i civilforsvar og kommunalt brandvæsen.

Den samlede indsats ved skader skulle koordineres af politimesteren. I forbindelse med indsættelse af redningsberedskabet skulle politimesteren også sørge for varsling, afspærring, evakuering og andre nødvendige foranstaltninger.

Det enstrengede og integrerede beredskab, der blev fastlagt med den nye beredskabslov, indebar, at det kommunale redningsberedskabs ("Brandvæsenets") daglige beredskab også skulle kunne indsættes mod de skader, der fulgte af krigshandlinger.

Da det forventedes, at brand- og især redningsindsatsernes antal og omfang ville være væsentligt større i krigstid, blev det begrænset fra 119 til kun 40 kommuner, at etablere et udvidet redningsberedskab, der kunne yde en øjeblikkelig og mere omfattende indsats mod følgerne af krigshandlinger.

Det resterende kommunale krigsmæssige redningsberedskab blev væsentligt reduceret med beredskabslovens vedtagelse.

Det var derfor også kun pålagt kommuner med det udvidede krigsmæssige redningsberedskab at de skulle fastholde deres kommandocentral; men andre kommuner valgte at beholde de allerede eksisterende kommandocentraler nu hvor man alligevel havde dem (Læs om de kommunale kommandocentraler [her](#)).

I medfør af beredskabsloven blev samtlige de lokale kommandocentraler med tilhørende inventar, installationer og telekommunikationsudstyr samt materiel, køretøjer, mundering og personlig udrustning endvidere vederlagsfrit overdraget fra staten til kommunalbestyrelserne^{viii}.

Kommunalbestyrelserne var ikke forpligtet til at overtage de lokale kommandocentraler. Hvis en kommunalbestyrelse enten ikke ønskede at overtage eller efter overdragelsen besluttede at nedlægge en kommandocentral, skulle varslingsudstyret – som forblev statens ejendom - flyttes til politiet.

Den 21. juni 2002 indgik Folketinget en politisk aftale om redningsberedskabet med virkning fra 1. juli 2003. I den blev det besluttet, at der skulle ske en forskydning fra det krigsmæssige beredskab til fordel for fredsmæssige opgaver. Denne justering betød, at det nu heller ikke længere var pålagt de 40 kommuner at opretholde et krigsmæssigt beredskab.

Poul Holt Pedersen og Karsten Pedersen forfatterne@reganvest.dk. Se "Danmarks dybeste hemmelighed. REGAN VEST – regeringens og kongehusets atombunker", www.reganvest.dk og www.facebook.com/reganvest

i Lov af 1. april 1949.

ii Generelle bemærkninger til lovforslaget, Rigsdagstidende 1948-49, tillæg A II, sp. 3140.

iii I København var det politidirektøren.

iv "Retningslinier for meldingstjenesten" Civilforsvarsstyrelsen 1951.

v Folketingstidende 1961-62, tillæg A, sp. 283 samt lov af 9. marts 1962. Opgaverne 5 i loven af 1949 "Udrømning af befolkningen i tilfælde af bombeskader og lignende forsvandt uden nærmere begrundelse.

vi Folketingstidende 1961-62, tillæg A, sp. 288.

vii Lov nr. 1054 af 23. december 1992

viii Inventar mv. til betondækningsgrave og andre offentlige beskyttelsesrum samt udsendte detailprojekter for klargøring af supplerende offentlige beskyttelsesrum blev ligeledes overdraget til kommunerne.